

Pracovněprávní aktuality

(sledované období: 5. 9. 2023 – 4. 10. 2023)

JUDr. Nataša Randlová, Ph.D. / Mgr. Jakub Lejsek

Randl Partners, advokátní kancelář, s.r.o., člen aliance Ius Laboris, www.randls.com

Vyhlášené předpisy

Zákon, kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů

Vyhlášeno ve Sbírce zákonů pod číslem 270/2023 Sb. dne 7. 9. 2023

Novela zákona o důchodovém pojištění nově upravuje maximální dobu odchodu do předčasného důchodu tak, že je ze současných 5 let zkracována na 3 roky. Zároveň je s účinností od 1. 10. 2024 pro odchod do předčasného důchodu nutné splnit podmínku dosažení potřebné doby 40 let, oproti původním 35. Dále dojde ke zvýšení krácení procentní výměry v prvních dvou letech před důchodovým věkem na 1,5 % výpočtového základu za každých 90 dní, které budou chybět do dosažení důchodového věku. Procentní výměry předčasných starobních důchodů se pak poprvé zvýší až od ledna kalendářního roku následujícího po roce dosažení důchodového věku. Novelou dále došlo k vynětí procentních výměr trvale krácených starobních důchodů vyplácených před dosažením důchodového věku z valorizačních důchodů.

Změny se dotknou i pravidelného navyšování důchodů, které bude nově sledovat pouze index životních nákladů domácností důchodců a bude započítávat růst reálné mzdy ve výši 1/3. Pro mimořádné situace je pak zaváděn institut dočasného přídatku k důchodu.

Zákon, kterým se mění zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Vyhlášeno ve Sbírce zákonů pod číslem 281/2023 Sb. dne 19. 9. 2023

Dne 1. 10. 2023 (s výjimkou dovolené u „dohodářů“ a částečných úprav odpočinků, které nabydou účinnosti 1. 1. 2024) došlo k nabytí účinnosti dlouho očekávané transpoziční novely zákoníku práce, která přejímá do našeho právního řádu dvě evropské směrnice – směrnici o „sladění pracovního a rodinného života“ neboli work-life balance (WLB)

a směrnici o transparentních a předvídatelných pracovních podmínkách (TPWC). Změny se pak dotýkají velkého množství témat. Níže uvádíme jejich stručné shrnutí.

Informační povinnost

Zaměstnavatel je povinen písemně sdělit zaměstnanci vyjmenované informace, pokud tyto informace nejsou obsaženy již v samotné pracovní smlouvě. Informační povinnost je nově rozdělena na běžnou v § 37 a specializovanou pro vysílání zaměstnanců do zahraničí v novém § 37a.

Novela rozšiřuje okruh povinných informací o informace o výměře dovolené a o způsobu určování délky dovolené, době trvání a podmínkách zkušební doby, postupu při rozvazování pracovního poměru a výpovědní době, odborném rozvoji poskytovaném zaměstnavatelem, rozsahu minimálního nepřetržitého denního odpočinku a odpočinku v týdnu a o poskytování přestávky v práci na jídlo a oddech, orgánu sociálního zabezpečení, kterému zaměstnavatel odvádí pojistné na sociální zabezpečení zaměstnance. Informace je třeba poskytnout do 7 dnů od vzniku pracovního poměru v písemné formě.

Předmětná informační povinnost se nově vztahuje i na zaměstnance zaměstnané na základě DPP a DPČ.

DPP a DPČ

Změny se týkají i dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, kdy se na ně mají z větší části vztahovat stejná pravidla jako na pracovní poměr. Změna se dotýká např. povinnosti vypracovat rozvrh pracovní doby a poskytnout dovolenou či vybrané příplatky, nahradit určité překážky v práci apod.

Speciální práva chráněných zaměstnanců

Zaměstnanci, kteří pečují o dítě mladší 15 let, těhotné zaměstnankyně, zaměstnanci, kteří mohou prokázat, že pečují o osobu s II. nebo vyšším stupněm závislosti, mají právo **písemně požádat o kratší pracovní dobu** nebo jinou přiměřenou úpravu pracovní doby a zaměstnavatel je povinen jim

tuto úpravu umožnit, pokud to není nemožné z vážných provozních důvodů (v takovém případě to bude zaměstnavatel povinen písemně odůvodnit). Tito zaměstnanci pak mohou písemně požádat o obnovení nebo částečné obnovení rozsahu své původní pracovní doby.

Zaměstnanci pečující o dítě mladší 9 let, těhotné zaměstnankyně nebo zaměstnanci, kteří prokáží, že pečují o osobu s II. nebo vyšším stupněm závislosti, mohou písemně požádat o výkon práce na dálku. V případě zamítnutí žádosti je zaměstnavatel povinen poskytnout odůvodněnou písemnou odpověď.

Výkon práce na dálku

Dosavadní znění zákoníku práce již znalo tzv. domácího zaměstnance, který si sám rozvrhoval pracovní dobu (tato pravidla novela pouze upravuje), novela však nově zavedla i institut práce na dálku, který spočívá pouze v jiném místě výkonu práce.

Novela zákoníku práce umožňuje výkon práce na dálku pouze **na základě písemné dohody** – jedinou výjimkou, kdy může zaměstnavatel nařídít práci na dálku jednostranně, jsou situace, kdy to státní orgány umožní zvláštním opatřením (např. z důvodu pandemie), avšak pouze na nezbytně nutnou dobu, pokud to povaha práce umožňuje, a za podmínky, že místo výkonu práce na dálku bude vhodné.

Náhrada nákladů vzniklých při výkonu práce může být nově poskytována mimo náhrady skutečných nákladů, které zaměstnanci vznikly, také paušální částkou, kterou stanoví vyhláška (viz níže). Zákoník práce rovněž umožňuje zaměstnavateli a zaměstnanci si předem písemně sjednat, že taková náhrada nákladů zaměstnanci náležet vůbec nebude.

Závazek z dohody o práci na dálku je možné písemně rozvázat dohodou nebo výpovědí z jakéhokoli důvodu nebo bez uvedení důvodu s patnáctidenní výpovědní dobou (lze sjednat i odlišnou výpovědní dobu), která začíná dnem, v němž byla výpověď doručena druhé smluvní straně. Dohodu o práci na dálku je možné rovněž sjednat jako nevypověditelnou.

Rodičovská dovolená

Zákoník práce nově stanovuje zaměstnancům povinnost podat písemnou žádost o rodičovskou dovolenou alespoň 30 dnů před nástupem na ni, nebrání-li tomu vážné důvody. Žádost rovněž musí obsahovat údaj o době trvání a lze ji podávat opakovaně.

Doručování

Novela přichází se změnami v oblasti doručování ze strany zaměstnavatele i zaměstnance. V novém § 334 je zavedena nová užší definice „písemnosti“, která zahrnuje:

- důležité jednostranné dokumenty týkající se skončení pracovního poměru nebo „dohod“ (DPP/DPČ), tedy typicky výpověď či okamžité zrušení, ne však dohoda o rozvázání pracovního poměru,
- odvolání z pracovního místa vedoucího zaměstnance nebo vzdání se tohoto místa,
- mzdový nebo platový výměr.

Nová hierarchie způsobů doručování písemností zaměstnavatelem, je pak stanovena takto:

- na pracovišti zaměstnavatele,
- kdekoliv bude zastížen,
- datovou schránkou,
- elektronicky (s písemným souhlasem zaměstnance).

Není-li možné doručit na pracovišti zaměstnavatele, lze doručit poštou (za stále stejných přísných podmínek).

Elektronické doručování zaměstnavatelem

Zákoník práce nově stanoví zvláštní pravidla upravující uzavírání pracovních smluv, dohod o pracovní činnosti (DPČ), dohod o provedení práce (DPP), jakož i dohod o ukončení pracovního poměru, pokud jsou uzavírány elektronickými prostředky. V takovém případě je zaměstnavatel povinen zasílat je na osobní (soukromou) e-mailovou adresu zaměstnance. Tato e-mailová adresa musí být plně v dispozici zaměstnance (tj. nesmí to být e-mailová adresa na doméně zaměstnavatele). Zaměstnanec má možnost dohod písemně odstoupit do 7 dnů od jejich doručení, pokud již nebyl zahájen výkon práce.

Datové schránky

Má-li zaměstnanec zřízenou datovou schránku, již není potřeba jeho souhlasu s doručením. Bude však muset mít u své datové schránky povoleno doručování „soukromých“ zpráv. Podmínky doručení pak zůstávají stejné, tedy přihlášením nebo fikcí po 10 dnech od dodání.

Kromě výše uvedeného dochází také k úpravám v oblasti odpočinků, k úpravě další dohodnuté práce přesčas ve zdravotnictví či k novelizaci také dalších souvisejících zákonů, např. zákona o inspekci práce (např. některé nové přestupky), zákona o službě vojáků v záloze či zákona o nemocenském pojištění.

Nařízení vlády o výši všeobecného vyměřovacího základu za rok 2022, přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2022, redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu pro rok 2024, základní výměry důchodu stanovené pro rok 2024 a částky

zvýšení za vychované dítě pro rok 2024 a o zvýšení důchodů v roce 2024

Vyhlášeno ve Sbírce zákonů pod číslem 286/2023 Sb. dne 22. 9. 2023

Vláda stanovila svým nařízením parametry, ze kterých se bude vycházet při výpočtu důchodů v roce 2024. **Všeobecný vyměřovací základ za rok 2022 vzrostl na 40 638 Kč (tj. o více než 2 tisíce).** Přepočítací koeficient pro jeho úpravu za rok 2022 činí 1,0819. První redukční hranice pro stanovení výpočtového základu bude v roce 2024 činit 19 346 Kč, druhá redukční hranice pak 175 868 Kč.

Výše základní výměry starobního, invalidního, vdovského, vdoveckého a sirotčího důchodu vzroste v roce 2024 na 4 400 Kč. Výše částky zvýšení za 1 vychované dítě pro rok 2024 pak bude činit 500 Kč. Důchody starobní, invalidní, vdovské, vdovecké a sirotčí přiznané před 1. lednem 2024 se od 1. ledna 2024 zvýší tak, že základní výměra důchodu vzroste o 360 Kč měsíčně.

Nařízení vlády o zvýšení zvláštního příspěvku k důchodu

Vyhlášeno ve Sbírce zákonů pod číslem 287/2023 Sb. dne 22. 9. 2023

Společně se zvýšením důchodů vzrostou rovněž i příspěvky k důchodům účastníků národního boje za vznik a osvobození Československa a některých pozůstalých po nich,

- a) kdy občanům pobírajícím starobní nebo invalidní důchod, kterým byla výše důchodu upravena jako účastníkům odboje nebo jsou účastni rehabilitace nebo byli zařazeni v tábore nucených prací nebo v pracovním útvaru, bude výše zvláštního příspěvku k důchodu činit **2 816 Kč**, a
- b) občanům pobírajícím starobní nebo invalidní důchod, kterým bylo vydáno potvrzení o účasti na povstání v květnu 1945 nebo vdovcům a vdovám po občanech uvedených v písm. a) bude výše zvláštního příspěvku k důchodu činit **1 408 Kč** měsíčně.

Nařízení vlády o výši vyměřovacího základu pro pojistné na veřejné zdravotní pojištění hrazené státem pro rok 2024

Vyhlášeno ve Sbírce zákonů pod číslem 288/2023 Sb. dne 22. 9. 2023

Vláda stanovila svým nařízením vyměřovací základ pro pojistné hrazené státem na osobu, za kterou je podle zákona upravujícího veřejné zdravotní pojištění plátcem pojistného stát, na rok 2024 ve výši **15 440 Kč** na kalendářní měsíc.

Vyhláška, kterou se mění vyhláška č. 328/2015 Sb., kterou se provádí zákon o azylu a zákon o dočasné ochraně cizinců, ve znění vyhlášky č. 68/2019 Sb.

Vyhlášeno ve Sbírce zákonů pod číslem 289/2023 Sb. dne 22. 9. 2023

Vyhláškou dochází k formálnímu vypuštění Ukrajiny ze stávajícího seznamu bezpečných zemí původu. Naopak dochází k doplnění stávajícího seznamu bezpečných zemí původu o Arménii a Spojené království Velké Británie a Severního Irsku.

Rovněž je vypuštěna výjimka Abcházie a Jižní Osetie v Gruzii a Podněstří v Moldavsku, přičemž tyto země v seznamu bezpečných zemí původu zůstávají.

Seznam bezpečných zemí původu je relevantní zejména v souvislosti s žádostmi o poskytnutí mezinárodní ochrany, kdy žádost je nepřijatelná v případě cizince přicházejícího z bezpečné země, leda cizinec prokáže, že v jeho konkrétním případě zemi původu za bezpečnou považovat nelze.

Vyhláška o stanovení výše paušální částky náhrady nákladů při práci na dálku pro rok 2023

Vyhlášeno ve Sbírce zákonů pod číslem 299/2023 Sb. dne 29. 9. 2023

V souvislosti s novelou zákoníku práce, která mj. šířeji upravuje práci na dálku se prostřednictvím této vyhlášky stanovuje paušální částka náhrady nákladů při práci na dálku ve výši **4,60 Kč** za každou započatou hodinu práce.

Přehled stavu projednávaných předpisů

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

Sněmovní tisk: 266

Stav projednávání: 1. čtení

Původně navrhovaná účinnost: 1. 1. 2023

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů

Sněmovní tisk: 292

Stav projednávání: 1. čtení

Původně navrhovaná účinnost: 1. 7. 2023

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Sněmovní tisk: 450

Stav projednávání: 2. čtení

Navrhovaná účinnost: 1. 1. 2024

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Sněmovní tisk: 467

Stav projednávání: 1. čtení

Navrhovaná účinnost: 1. 1. 2024

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Sněmovní tisk: 468

Stav projednávání: 1. čtení

Navrhovaná účinnost: 1. 1. 2024 (s výjimkami)

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Sněmovní tisk: 475

Stav projednávání: 2. čtení

Navrhovaná účinnost: 1. 1. 2024 (s výjimkami)

Návrh zákona o konsolidaci veřejných rozpočtů

Sněmovní tisk: 488

Stav projednávání: 3. čtení

Navrhovaná účinnost: 1. 1. 2024 (s výjimkami)

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů

Sněmovní tisk: 489

Stav projednávání: 2. čtení

Navrhovaná účinnost: Dnem následujícím po dni vyhlášení (s výjimkami)

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Sněmovní tisk: 520

Stav projednávání: 1. čtení

Navrhovaná účinnost: 1. 7. 2024

Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 65/2022 Sb., o některých opatřeních v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Sněmovní tisk: 543

Stav projednávání: 1. čtení

Navrhovaná účinnost: 1. 1. 2024 (s výjimkami)

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Senátní tisk: 149

Stav projednávání: Senát

Navrhovaná účinnost: 1. 1. 2024 (s výjimkami)

Poslanecká sněmovna postoupila Senátu návrh zákona, který přichází se změnami v oblasti zpracování a výplaty důchodů. Nově by mělo být možné žádat o starobní, invalidní i pozůstalostní důchod elektronickou cestou.

Zároveň by mělo dojít ke snížení počtu a sjednocení výplatních termínů důchodů (v současnosti jsou důchody vypláceny v rozmezí od 2. do 24. dne v měsíci, do budoucna by k vyplácení mělo docházet v rámci jednoho týdne).

Návrh nařízení vlády o poskytování příspěvku v době částečné práce

Stav projednávání: vláda

Navrhovaná účinnost: Dnem následujícím po dni vyhlášení

Návrh zákona o vstupu a pobytu cizinců (cizinecký zákon)

Stav projednávání: vláda

Navrhovaná účinnost: 1. 1. 2026 (s výjimkami)

Návrh zákona o sociálním podniku a o změně souvisejících zákonů

Stav projednávání: vláda

Navrhovaná účinnost: 1. dnem šestého kalendářního měsíce po vyhlášení

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Stav projednávání: vláda

Navrhovaná účinnost: 1. 1. 2024

Návrh nařízení vlády, kterým se mění nařízení vlády, kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů

Stav projednávání: vláda

Navrhovaná účinnost: 1. 1. 2024 (s výjimkami)

Hlavním důvodem předložení návrhu je povinnost členských států transponovat směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/431, kterou se mění směrnice 2004/37/ES o ochraně zaměstnanců před riziky spojenými s expozicí karcinogenům nebo mutagenům při práci. Po vypořádání se s připomínkami došlo k několika úpravám. Oproti původnímu návrhu dochází ke změnám v oblasti hodnocení zátěže teplem, zavedení pojmu „pracovní procesy s rizikem chemické karcinogenity“ a „osvětlení vnitřních prostor s trvalou prací“, úpravě bezpečnostních přestávek a oblasti manipulace s břemeny.

Návrh vyhlášky o stanovení výše základních sazeb zahraničního stravného pro rok 2024

Stav projednávání: vláda

Navrhovaná účinnost: 1. 1. 2024

Na základě zmocnění v § 189 odst. 4 zákoníku práce připravilo Ministerstvo financí vyhlášku, kterou stanoví novou výši finančních částek, které mají zaměstnanci v soukromém i státním sektoru obdržet od svých zaměstnavatelů při vyslání na zahraniční pracovní cestu jako kompenzaci jejich zvýšených výdajů vynaložených na stravování.

Daná výše zahraničního stravného se odvíjí od místních cen jídel a nealkoholických nápojů ve veřejných stravovacích zařízeních střední kvality a v zařízeních první kvalitní třídy v rozvojových zemích s přihlédnutím ke statistickým údajům mezinárodních institucí.

Změna je v současné chvíli navrhována u více než 20 zemí. Jedná se například o Egypt, Hongkong, Lotyšsko, Maďarsko nebo Španělsko. Základní sazby zahraničního stravného se v těchto zemích mají zvýšit zpravidla o 5 EUR/USD.

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Stav projednávání: vláda

Navrhovaná účinnost: 1. 1. 2024

Novela zákona o soudech a soudcích s cílem zefektivnit soudní rozhodování navrhuje zrušení institutu laických přísedících na rozhodování soudů v pracovněprávních sporech v občanském soudním řízení a v trestním řízení před okresním soudem a jejich omezení v některých trestních řízeních před krajským soudem jako soudem prvního stupně.

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Stav projednávání: vláda

Navrhovaná účinnost: 1. 1. 2025

Návrh zákona se mimo elektronizaci, odstranění tvrdosti zákona a některých nepřesností zabývá i některými úpravami technického charakteru, které by měly pojištěncům, zaměstnavatelům i OSSZ zjednodušit provádění pojištění.

Pro zaměstnavatele pak mezi významnější změny patří následující:

- Zaměstnavatel bude předávat informace týkající se potřeby ošetřování, dlouhodobé péče a peněžité pomoci v mateřství formou elektronického podání.
- Nově bude zaveden nárok na ošetřovné pro zahraniční zaměstnance účastné nemocenského pojištění a pojištěné zaměstnance pracující na základě dohody o provedení práce, dohody o pracovní činnosti a zaměstnání malého rozsahu, jedná-li se o pracovní poměr nebo dohodu o pracovní činnosti.
- Zrušení pojmu „domácký zaměstnanec“, protože tento pojem byl překonán institutem práce na dálku.
- Zrušení pojmu „izolace“, která se již nebude považovat za karanténu, ale za dočasnou pracovní neschopnost.
- Přeměna promlčecí lhůty u dluhů na pojistném se u všech plátců pojistného mění na prekluzi, přičemž desetiletá lhůta se snižuje na šestiletou.
- Zaměstnavatelé, kteří se nově budou přihlašovat do registru zaměstnavatelů u ČSSZ, bude nově místně příslušnou OSSZ určovat ČSSZ, která po obdržení přihlášky do registru zaměstnavatelů neprodleně zaměstnavateli sdělí, jaká OSSZ je pro něj místně příslušná. ■